

COMMUNIO

Slovo na cestu

Milé sestry a milí bratři,

šestisté výročí mučednické smrti Mistra Jana Husa je pro nás připomínkou člověka, který položil život pro pravdu, kterou ztotožnil s Kristem, pro vizi dokonalejší církve a dokonalejšího světa. Proto ho naše církve ctí jako světce.

Ten svátek dnes slaví kdekdo. Je to státní svátek. Ale co znamená Mistr Jan Hus pro nás? Zeptejte se náhodného chodce na ulici a uvidíte jeho udivený výraz, zajímá ho pouze to, že má den volna. Zeptejte se těch, kteří Husovým jménem mávají jako praporem a vlastně raději se ani neptejte...

Co by řekl Mistr Jan Hus, kdyby byl teď mezi námi?

Mistr Jan (stejně jako Jeroným Pražský) byl duchovním dědicem *devotio moderna*, v pravém smyslu reformně myslícím západním katolickým křesťanem, jemuž nebyla lhostejná tvář církve i společnosti, prostředí, v němž žil a plnil svoje poslání. Dodnes zůstal postavou, která vyvolává polemiku, některé jeho teologické názory jsou skutečně vyostřené vlivem situace, v níž se nalézal on i církev. Ale nikdo mu nemůže upřít upřímnost zápasu v hledání Kristova stylu v životě církve i společnosti.

Ve *Výkladu víry* píše o pravdě jako o síle, která člověka dokáže osvobodit. Podle Husova chápání morálky není pravda a její obrana věcí soukromou, ale vždycky jde o společenský a eklesiální čin. Proto Hus nemohl hledat kompromis, proto zemřel. Jeho snaha o církev jako společenství bratří a sester v pravdivosti víry narazila u tehdejších mocných, kteří proti němu neměli argumenty. Proto byla zvolena cesta donašečů, pomluv a falešných

obvinění. Jeho soudci z Kostnice byli, jak už to bývá, často větší kacíři než on, větší hříšníci než on. O co mu šlo v tom konfliktu na život a na smrt? Hus usiloval o opravdovou církev. Toužil po ní a místo toho viděl jen karikaturu. A proto volal po nápravě. A jestliže pro něj pravda = Kristus a Kristus = kříž, pak nemohl jinak

Písmo nezamlčuje, že protivenství je součástí křesťanské víry, že pravá víra musí provokovat tím, že jde proti proudu tohoto světa, ale také že stojí za to věřit Bohu, stojí za to snášet protivenství, překážky a utrpení. Ať se děje cokoli, ať čelíme smrti, věznění, pomluvám, šikaně, nevděku a nenávisti – nikdy nejsme bez naděje. I z plamenů kostnické hranice září světlo Kristovy pravdy.

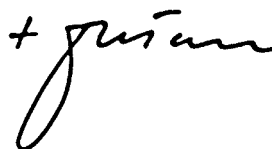
Proto slavíme svátek svatých Jana a Jeronýma, myslíme na to, jak dovršili svůj život a následujeme je ve víře. Protože Ježíš Kristus je tentýž na počátku, v době Husově, dnes, i na věky.

„*Kdo chce zapalovat (svítit) musí sám hořet*,“ napsal kdysi sv. Augustin. To platí i o světcích, jehož šestisté výročí smrti v plamenech si připomínáme, ale mělo by to platit i o každém z nás.

Hořet ohněm lásky pro Krista a pro společenství jeho církve. Hořet a nevyhořet.

To Vám všem ze srdce přeji a provázím Vás modlitbou a požehnáním.

Váš bratr

Martin M. Čapka

Kamenná socha v polích

Sám, a přec obklopen květy,
tichý, a přec křičící do poledního slunce.

Tvář mu smyl déšť a vítr,
ruce urazily léta válek,
jež se kolem přehnaly.

Torzo zůstalo a samo se nachyluje k pádu
do polních cest.

Zrak upřený k nebi,
kříž a dvanáct hvězd kol hlavy,
omšely šat, znaven časem,
a přec plný síly postavit se budoucnosti.

Dívám se na tebe,
zvláštním darem mne obdaruješ,
tou zvláštní září slov:
na život není ještě pozdě.

Obsah

Letní přemítání aneb
O fenoménu „karoshi“ 4

Úcta českých starokatolíků
k Mistru Janu Husovi 6

Obraz Jana Husa v proměnách
věků 7

Rozhovor s...
Michaelem Kocábem 11

Dějiny českého starokatolictví 14

Zprávy 18

Pro usmání 19

COMMUNIO – vydává Starokatolická církev v ČR, Na Bateriích 27, Praha 6, 162 00
ISSN 1805-1243

Registrační číslo MK ČR E 20002.

Vyšlo 15. 6. 2015

tel. 224 319 528

e-mail: stkat@starokatolici.cz

www.starokatolici.cz

Za toto číslo zodpovídá redakční rada.

Náklady na výrobu tohoto čísla činí 20 Kč. Děkujeme za příspěvek na papír a tisk.

Grafická úprava a DTP: Marek Bárta

Neoznačené fotografie archiv redakce.

Letní přemítání aneb O fenoménu „karoshi“

Apoštolové se shromáždili k Ježíšovi a oznámili mu všechno, co činili a učili. Řekl jim: „Pojďte sami stranou na pusté místo a trochu si odpočíte!“ Stále totiž přicházelo a odcházelo mnoho lidí, a neměli ani čas se najíst. Odjeli tedy lodí na pusté místo, aby byli sami. Mnozí spatřili, jak odjíždějí, a poznali je; pěšky se tam ze všech měst sběhli a byli tam před nimi. Když Ježíš vystoupil, uviděl velký zástup a bylo mu jich líto, protože byli jako ovce bez pastýře. I začal je učit mnohým věcem. (Mk 6, 30–34)

Tento evangelní úryvek patří tak nějak k létu, k dobám prázdnin a dovolených. Bůh do lidské přirozenosti vložil potřebu odpočinku. Sám Hospodin při stvoření světa a času stvořil den odpočinku a nazval ho dnem Páně. Židé tak slaví sobotu, absolutní většina křesťanů neděli, protože to je den, kdy Ježíš vstal z mrtvých. Pro nás křesťany je neděle dnem, do kterého církev vkládá eucharistii jako znamení setkání se vzkříšeným Pánem. Je to den, ve kterém si má odpočinout naše tělo a duše se naplňuje milostí, když při mši svaté přijímá Boha, jeho lásku, jeho odpuštění a dokonce jeho samého v Božím slově a pod způsobem chleba a vína a ve společenství sester a bratří. Člověk je už tak stvořen, že jeho energie potřebuje obnovit v sedmidenním cyklu. Za Velké francouzské revoluce byl zaveden desetidenní pracovní týden a tři dny volna. Řada lidí se psychicky zhroutila. Podobně tomu bylo za Mussoliniho fašistické Itálie, kdy byl roku 1922 zaveden nový kalendář. Osmý den se lidé hroutili v továrnách u výrobních pásů.

A stejně tak se hroutí dnešní podnikatelé, kteří pracují i osmnáct hodin denně, sedm dnů v týdnu a dvanáct měsíců v roce. Ne nadarmo nám Boží slovo říká: „**Pomni, abys den sváteční světil.**“ Bůh nevyhlásil desatero jen tak. Mají to být rady, jak má zůstat člověk svobodný a zdravý! Lékaři zjišťují souvislosti mezi duchovním a tělesným vyčerpáním.

A v tomto evangeliu Pán Ježíš volá: „*Pojďte i vy někam na opuštěné místo a trochu si odpočíte!*“ Ježíš nechce, abychom byli udřenými, uhoněnými, vyčerpanými a skleslými lidmi, natož pak křesťany. Chce, abychom si po práci a námaze dokázali odpočinout. A mezi tu jednu radu patří: „Budeš zachovávat den Páně, ten ti bude svatý.“

Představme si národ, kde každý jedinec chce pracovat více než druhý. Pracovní nasazení je už tak velké, že dělníci běžně odmítají svou dovolenou. Celý národ se zblázní. Všichni pracují šest dní v týdnu. Ačkoliv lidé mají právo na čtyři týdny dovolené, téměř nikdo ji zcela nevyčerpá. A když si náhodou někdo vezme dovolenou, nedokáže při ní odpočívat. Všichni spěchají tak, že už neví, co je to odpočinek. Situace se zhoršuje a přibývá nemocných lidí. Proto zasáhne vláda, která učí lidi, jak zacházet s volným časem. Takový národ skutečně existuje, to jsem si nevymyslel. Tím národem jsou Japonci. Vláda vydává brožurky s názvem: *Průvodce volným časem* a plakáty s hesly: „*pracujeme pouze pět dní v týdnu.*“

Dvě třetiny Japonců mají dovolenou ani ne 10 dní v roce. Přibližně 85 % dotazovaných uvedlo, že dovolenou by chtěli prožít tak, že

by více spali. To už skutečně svědčí o velkém přepracování. A velká část z nich skutečně přepracována je. Japonská morálka výkonu s sebou přinesla i specifickou chorobu. Nazývá se „karoshi“ a vede k náhlé smrti z přepracování. Tento jev byl v Japonsku definován v roce 1982 a tento pojem se postupně dostal do mezinárodních slovníků. Deset procent všech mužských úmrtí je způsobeno přílišnou prací. Každý desátý muž v Japonsku tedy umírá předčasně proto, že je přepracovaný. To jsou tedy Japonci – lidé, kteří neumí odpočívat. Ale jsou to jen Japonci? Co u nás lidé, kteří o víkendu „mako jako pako“? Znal jsem kněze, který se chlubil, že 20 let neměl dovolnou. Nemusel to ani říkat, poznala to každou neděli jeho farnost velmi dobře.

Dnes se hodně mluví o potřebě odpočinku. Jedno z nebezpečí, které číhá na přepracovaného člověka, je tzv. syndrom vyhoření. Takový člověk ztratí jiskru, chuť do práce i do života, protože je přepracovaný. Doslova padá do postele, prožívá malátnost, ztrátu energie, musí se neustále přemáhat, prostě cítí extrémní únavu. V důsledku toho se začínají objevovat přecitlivělé a neadekvátní reakce a podrážděnost. To, co člověku dříve nevadilo, to ho dokáže najednou rozzlobit. Stejně tak může prožívat výbuchy hněvu a odporu. Vytrácí se optimismus a odvaha, přichází beznaděj a úzkostné myšlenky. Tento syndrom se týká především lidí, kteří pracují s lidmi. Nejvíce ohroženými skupinami jsou lékaři, učitelé, kněží a lidé ve vedoucích pozicích. Tito lidé jsou v rizikové skupině, protože se jich denně týkají osobní, duchovní i jiné problémy druhých. Nesou s nimi jejich břemena a někteří přitom vydávají ze sebe víc, než sami přijímají. Jak se bránit únavě a syndromu vyhoření? Mimo jiné uměním odpočívat. Jestli nás Bůh

i jeho syn Ježíš volají k odpočinku, tak ví proč. Je lépe být odpočatým člověkem, než být unavený a podle toho taky nervózní. „Pojďte si odpočinout“ – to je Boží slovo pro každého z nás. Člověk vyšel z Boha a musí z něho čerpat, jinak zahyne.

My z Bible víme, že Bůh byl v tichém vánku, že Duch svatý podivuhodně mluví v tichu. A abychom ho slyšeli, musíme se ztišit a Bohu otevřít. Je potřeba se dívat a sledovat slunce, lesy, louky, květiny, zvířátka, podivuhodné barvy, které vytváří překrásné nebe. Takový zážitek krásy nás osvobodí od naší zatíženosti. Odpočinek je podivuhodný a užitečný, když nás Duch svatý obcerstňuje. Pak zmizí zatíženost, naše duše je odpočatá a svobodná. Jak říká žalm 62.: „*Jen v Bohu odpočiň, duše má, on jediný je má skála a mé útočiště!*“ Kéž je tedy odpočinek příležitostí pro náš růst, pro to, abychom se duchovně a intelektuálně obohatili. Kéž i dobře prožitý odpočinek patří k naší oslavě Boha.

✠ Alois Sassmann, tábořský farář

Úcta českých starokatolíků k Mistru Janu Husovi

Tento 6. červenec si i čeští starokatolíci připomínají 600. výročí upálení (umučení) Mistra Jana Husa na církevním sněmu v německé Kostnici. Tohoto kněze česká starokatolická církev vždy ctíla jako světce. První správce biskupství, Miloš Čech (bratr spisovatele Svatopluka Čecha) po svém nástupu do úřadu roku 1880 napsal: „*Je nás kněží Čechů několik, kteří toužíme po obnově ducha Husova v národě našem.*“

I zakladatel první české starokatolické farnosti v Praze, Dr. František Iška, se snažil vést starokatolíky v duchu Mistra Jana. K tomu účelu vydal roku 1901 brožuru „Kazatel Betlémský“. Kněz Iška také zahájil sbírku na vystavění starokatolického kostela, který by byl zasvěcen památce Mistra Jana Husa. Habsburská moc ve spojení s tehdejší církevní hierarchií však nepřijímala život Iškovi natolik, že roku 1902 emigroval z náboženských důvodů do USA a k vystavění kostela nedošlo. Přesto kněz Iška vybudoval v Praze poměrně velkou „Kapli Betlémskou“ v Jeruzalémské ulici, kde se konaly bohoslužby.

K Husovu odkazu se čeští starokatolíci hlásili nadále, i když to za Habsburků neměli vůbec jednoduché. Nechyběly scény, kdy byli starokatolíčtí kněží policií odváděni od oltáře k výslechům. Církev vydávala časopis

„Hus – orgán české církve starokatolické“ a založila besedu „Hus“.

Po vzniku Československa vydávala v letech 1928–1931 časopis Věstník církve husitské – české starokatolické. V roce 1930 byla při sčítání lidu označena starokatolická církev druhotným názvem „Církev Husova“.

Po druhé světové válce byly církví vydávány „Husitské kalendáře českých starokatolíků“. V úctě k Mistru Janu Husovi pak vede církev i současný starokatolický biskup Dušan Hejbal. Ten roku 1994 napsal: „*Ceníme si pravověrného kněžského profilu Mistra Jana Husa, jeho morálních postojů a hlubokého křesťanství.*“

Zpívají-li čeští starokatolíci litanie ke všem svatým, je v nich i tato aklamace: „*Se svatým Janem Husem a Jeronýmem Pražským chválíme, Bože, tvé jméno!*“

☒ Alois Sassmann, farář v Táboře

Obraz Jana Husa v proměnách věků

Snad každý se již někdy setkal s nějakým obrázkem Mistra Jana Husa a zná některou z jeho tradovaných podob. Ve skutečnosti však žádné z dochovaných vyobrazení nepředstavuje autentický Husův portrét a není znám ani žádný Husův popis. První vyobrazení Jana Husa začala vznikat až několik let po jeho smrti a svědčí spíše o postoji daného prostředí k jeho osobnosti. V doznívajícím gotickém umění nebylo hlavním smyslem portrétu zachytit autentickou podobu, ale spíše vyjádřit určitou charakteristiku zobrazované osoby. Skutečná Husova podoba nám tak zůstane již navždy skryta, tradice jeho zobrazování je však velmi bohatá.

Nejstarší doložené vyobrazení Jana Husa se nachází v tzv. Martinické bibli z doby kolem roku 1430. Na čestném místě na okraji prvního listu celé Bible je Hus v bílém rouchu, připoutaný k dřevěnému sloupu uprostřed hranice, bezvousý, na hlavě má potupnou kacířskou čepici s vymalovanými ďábly. Vedle něj je muž v univerzitním taláru a s knihou, který odchází, avšak stále obrací své oči k mučedníkovi. Někteří vědci se domnívají, že je zde zobrazen očitý svědek Husových posledních dnů v Kostnici, Husův žák a autor *Pašijí M. Jana Husí*, bakalář Petr z Mladoňovic, který možná rukopis Bible sám objednal. Známou skupinu vyobrazení Husova upálení tvoří ilustrace *Kroniky kostnického koncilu* od kostnického měšťana Ulricha Richentala, sepsané po skončení koncilu. Šest různých rukopisů a jeden prvotisk díla z druhé poloviny

15. století obsahují obrázky Husova odsouzení, zbavení kněžských hodností, vedení k hranici a upálení. Nechybí ani výjev nabírání jeho pozůstatků na káru k vyhození do Rýna. Jan Hus je znázorněn bezvousý, s kacířskou čepicí. Více schematicky je Husovo upálení vyobrazeno v *Kronice města Spiez* od Diebolda Schillinga i v *Knize císaře Zikmunda* Eberharda Windeckeho. V některých těchto pramenech nacházíme také výjev vedení na hranici nebo upálení Jeronýma Pražského, jenž bývá vyobrazen s atributy filosofa – frygickou čapkou a vousy.

Na oltářních křídlech ze severočeských Roudníků, datovaných před rok 1486, spatřujeme Jana Husa ve scéně vykládané jako „Poslední přesvědčování Jana Husa k odvolání“. V konceptu oltáře se Hus nachází ve společnosti prvních mučedníků křesťanství, sv. Jana Křtitele, sv. Vavřince a sv. Šebestiána. Hus

*Nejstarší
vyobrazení
M. Jana Husa
na iluminaci
v Martinické
bibli. Muž v taláru
by mohl být
Husův žák Petr
z Mladoňovic.*

*Hus je obřadně zभावován kněžských hodností. Kolorovaný dřevorez z knihy *Processus consistorialis M. Ioh. Hus* tištěné ve Štrasburku roku 1525.*

má klidný vyrovnaný výraz vyjadřující pevné vnitřní přesvědčení, jeho kacířská čepice je nyní nikoli symbolem pohany, ale atributem jeho svatého mučednictví, jak jej uctívala česká utrakvistická církev. Podobné pojetí Husa se nachází na figurce z kamenného tábořského městského znaku z doby kolem roku 1517. Na oltářní desce z Vlíněvsí, která vznikla po roce 1510, je Jan Hus vyobrazen spolu se sv. biskupem Vojtěchem, duchovním nositelem české státnosti a patronem pražského arcibiskupství, při společném slavení Večeře Páně s velkým kalichem. Třetí dochovaná desková malba s Janem Husem pochází z Chrudimi a Hus je na ní zobrazen jako svatý kněz žehnající kalich ve společnosti sv. Václava, sv. Jeronýma Pražského a sv. Prokopa. Ve vzácném Jenském kodexu z poslední třetiny 15. stol., bohatě iluminovaném Janičkem Zmilelým z Písku, je Hus znázorněn jako kazatel pravdy a jako mučedník na hranici, tentokrát netypicky s plnovousem, jenž by mohl znamenat připodobnění mučedníka k utrpení Kristovu. Do kodexu je vevázán tištěný dodatek, kde nacházíme dřevorez s Husovým upálením se svatozáří.

V latinském Litoměřickém graduálu z roku 1517 je Jan Hus též ve více motivech, jednak je zde iluminace upálení a dále dvě monumentální celostranné kompozice *Jan Hus před koncilem* a *Apoteóza M. Jana Husa*. S Husovým upálením se dále setkáváme na iluminacích několika desítek utrakvistických liturgických knih ze 16. století. Tuto skupinu doplňuje nedávno objevená nástěnná malba upálení M. Jana Husa z kostela sv. Václava v Písku z doby po roce 1560.

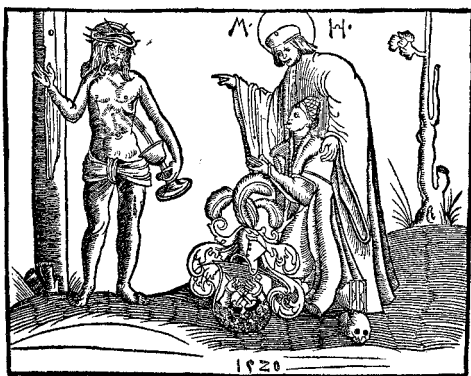

M. Jan Hus se symbolem hořící husy a labutě, atributu Martina Luthera, na letáku Hanse Guldenmunda z první poloviny 16. stol.

S rozvojem knihtisku se setkáváme s vyobrazením Jana Husa v knižní ilustraci od konce 15. stol. stále častěji. Ve *Světové kronice* Hartmanna Schedela tištěné v Norimberku roku 1493 nacházíme vyobrazení Jana Husa s vousem, které mohlo vzniknout omylem záměnou štočků, kdy typizovaná podoba filozofa měla zřejmě patřit Jeronýmovi Pražskému. Spis *Processus consistorialis Martyrii Jo. Hus* Ulrycha von Hutten (Štrasburk 1525) je doprovázený ilustracemi z Husova působení a kázání, jeho procesu, odsouzení a popravy a zobrazujícími jej jako bezvousého kněze a kazatele. Mikuláš Konáč z Hodíškova vydal v Praze roku 1520 Husovy *Výklady víry, Desatera a modlitby Otčenáš*. Motiv Husa jako přímluvce, který doporučuje osobu vydavatele Bolestnému Kristu, symbolizuje apel na návrat k Husovi jako pravému učiteli víry.

Zcela nové pojetí Husova portrétu se objevuje v prostředí německé reformace. Jan Hus se stal součástí reformačního kánonu poté, co jej rehabilitoval sám Martin Luther, jenž napsal, že coby reformátoři „*jsme byli od počátku všichni husity, aniž bychom to věděli*“ a prohlásil jej za velkého mučedníka Kristova. Vznikl reprezentativní portrét Husa jako učenice a teologa v profesorském taláru a s akademickým biretem na hlavě, často s knihou či kalamářem. Poprvé jej nacházíme, zřejmě v podání iluminátora a grafika Hanse Guldenmunda, na titulním listu duchovního dramatu *Tragédie o Janu Husovi* humanisty Johanna Agricoli (1537) a podobně na medailonu v *Kronice o založení země České* Martina Kuthena ze Šprinsberka (1539). Objevuje se vedle knižní ilustrace a volných grafických listů také na knižních vazbách nebo na zvonech utrakvistických kostelů z 2. pol.

Jan Hus jako učitel odkazující vydavatele ke Kristu, dřevoryt z vydání Husových výkladů desatera a Otčenáše od českého humanisty a tiskaře Mikuláše Konáče z Hodíškova v Praze roku 1520.

16. a poč. 17. stol. (Roudnice, Hradec Králové, Ústí nad Labem aj.) nebo na kamnových kachlích v měšťanských i šlechtických domácnostech.

Německá reformace si Husa přisvojila jako Lutherova předchůdce, což se projevilo v různých obrazových vyjádřeních: Hus a Luther vystupují jako dobří pastýři v protikladu ke špatným pastýřům (soudobé katolické církvi) nebo na známém dřevorezu saského mistra „4+“ podávají Hus a Luther přijímání podobojí ochráncům reformace saskému kurfiřtovi Friedrichu Moudrému a jeho bratru Janovi, v pozadí vinný strom jako pramen života, který se napájí Kristovou krví. Údajné Husovo proroctví z kostnického vězení, jak mu je vložil do úst sám Luther, vidí labuť (atribut Lutherův), která jako bájný fénix vzhází z popela spálené husy: „*... je husí kůže pálena, sto let v té kůži chráněna, však vzejde z ní pak labuť bílá, v níž vězí husi nespálená síla...*“ (cit. dle

Jana Royta). Iluminace v Malostranském graduálu ukazuje jakýsi ideový rodokmenu luterské reformace: Wycliffe křeše jiskru, Hus rozdělává oheň a Luther nese pochoď. Hus (ale i Jeroným Pražský) se objevuje tak v oblíbeném motivu „rodiny reformátorů a ochránců reformace“, který našel řadu opakování od 16. do 19. stol. V luteránském prostředí vznikaly ražby pamětních medailí, tzv. „Husovy tolary“ ražené nejprve v Jáchymově, později v Norimberku aj. V prostředí evropského humanismu a reformace nacházíme i výjev bezvousého mučedníka na hranici, jako např. na dřevořezu v norimberském vydání Husových a Jeronýmových spisů v edici Flacia Illyrica z roku 1558, znovu použitým pro Flaciovo české vydání Husovy Postilly 1563. V období baroka se objevili Hus i Jeroným coby kacíři ve štukové výzdobě zámecké kaple sv. Romedia na zámku Choltice na Pardubicku z konce 18. stol. Kdysi se objevila teze, již dnes historikové vesměs odmítají, že barokní kult Jana Nepomuckého zobrazovaného jako vousatý kněz v biretu, měl v rámci rekatolizace nahradit kult Jana Husa. V protestantském prostředí vznikají německé, anglické, holandské, později i francouzské mědiryty Jana Husa v průběhu 17. i 18. stol. hojně a tato tematika se stala součástí osvícenského liberalismu. V polovině

19. stol. vznikla v prostředí romantického historismu monumentální plátna Carla Friedricha Lessinga (1808–1880) *Hus před koncilem* (1842) a *Hus před hranicí* (1850). Hus byl pojat jako bojovník proti středověkému církevnímu tmářství. Podobně reagovalo později i české prostředí obrazem Václava Brožíka (1851–1901) *Hus před koncilem kostnickým* (1883). Portréty Jana Husa jako národního hrdiny získaly v českém prostředí značnou oblibu, šířily se díky časopisecké a knižní ilustraci, populární byly i okenní průsvitky a upomínkové předměty.

Vrcholného uměleckého vyjádření dosáhlo téma Jana Husa v pomníkové tvorbě sklonku 19. a poč. 20. stol., např. v dílech Ladislava Šalouna, vítěze soutěže na Husův pomník v Praze (1915), a v pomnících Františka Bílka pro Kolín (1914) a Tábor (1927). Se ctí se k těmto umělcům může řadit i pomník od táborského sochaře Jana Vítězslava Duška v Jindřichově Hradci (1923).

☒ *Jakub Smrčka
farnost Tábor*

*Jedno z méně známých
ztvárnění M. Jana Husa
od Ladislava Šalouna.*

Rozhovor s...

Michaelem Kocábem

Michaela Kocába asi není třeba nijak extra představovat. Koneckonců se na hudební (a nejen hudební) scéně pohybuje už téměř čtyřicet let. Jistě všichni známe jeho hudební projekt Pražský výběr. Pokud však někdo není fanda do muziky, možná ho spíše zaznamenal třeba jako ministra pro lidská práva a národnostní menšiny ČR v letech 2009–2010. Michael Kocáb však není pouze muzikant a politik, ale také skladatel. A jako skladatel se podepsal právě pod hudbu k filmu Jan Hus. Nejen proto jsem se na něj obrátila a položila mu pár otázek.

Pane Kocábe, hudbu k filmu jste naposledy skládal v roce 2004. Jednalo se o film „Král zlodějů“ a byl jste za to dokonce oceněn Českým lvem. Říkal jste si tenkrát něco ve stylu „v nejlepším přestat“, a proto to desetileté odmlčení se v oblasti filmu? Nebo se jednálo spíše o nedostatek zajímavých nabídek?

To druhé. Už jsem ve věku, kdy musím vážit jak rozprostřít své síly, a jestliže se chci věnovat intenzivně hudbě, což chci, tak hudbě tzv. prvoplánové. Filmová hudba má služební charakter a nezřídka se stává, že nejlepší momenty bývají zatahovány pod dialog. Tím jsem trpěl již v mládí, kdy jsem napsal hudbu k mnoha desítkám filmů, ale nyní jsem na to již doslova alergický. ☺ Komponuji již tedy výhradně hudbu poslechovou, ale pokud se

objeví nabídka na opravdu zajímavý film, samozřejmě zvažuji.

Film Jan Hus je rozhodně zajímavou nabídkou. Polichotilo Vám, když se obrátili právě na Vás, abyste vytvořil hudbu k tomuto dílu? A jak se Vám hudba k Husovi skládala? V čem jste hledal inspiraci?

Kdo by neměl radost z takové spolupráce. Je to téma všech témat. Úžasný a v našich dějinách naprosto ojedinělý příběh. Myslím, že takový skladatel se u nás ještě nenarodil, aby tuto možnost odmítnul. Hudba se mi skládala velmi lehce... V podstatě jsem se tím bavil, což se mi v minulosti stávalo zřídka. Podobně tomu bylo jen u Bartova Krysaře, Chytilové Prahy, neklidného srdce Evropy a u Herzových filmů. A také u Odyssea a samozřejmě při spolupráci s Jiřím Krejčíkem. To byla sranda od začátku do konce. ☺ V případě Husa jsem inspiraci čerpal přímo z filmu.

Z příběhu, skvělé kamery, skvělých hereckých výkonů a také z faktu, že na tom spolupracuji zrovna s režisérem Svobodou, který jakkoli kdysi reformní předseda KSČM proniknul do teologické problematiky a byl schopen natočit poměrně hlubokou studii Husova příběhu. Také jsem se těšil ze spolupráce s Evou Kantůrkovou, kterou znám již dlouhá léta a velmi si jí vážím, a také např. s vaším biskupem Dušanem Hejbalem, který se stal vlastně mým textařem latinských textů. Anebo já jeho dvorním skladatelem, abych byl skromnější. ☺

Když se o Janu Husovi bavíme. Jaký je Váš názor na tohoto reformátora církve?

Jan Hus, předchůdce protestantské reformace, je skvělým příkladem člověka, který svým životem osvětluje smysl pojmu „pravda“, který se v současné době rozmazává více než je zdravo. Všichni známe heslo „Pravda vítězí“, umístěné na prezidentské standartě. „Pravda vítězí, ale dá to fušku“, Jana Masaryka, anebo Havlovo „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí“, ale přitom jsme obklopeni lží, polopravdami, lhostejností a nenávistí. Pravda se v dnešním světě jen těžko prosazuje, a když se jí to i někdy podaří, tak to nerozpoznáme. Zářným makropříkladem z poslední doby je krystalická lež prezidenta Putina, který nejdříve místopřísežně tvrdí, že na Krymu nebyli ruští vojáci, aby se po několika měsících ve filmu vychloubal, že celou akci obsazení Krymu vlastně se svými vojenskými a bezpečnostními složkami režíroval. V menším jsme každodenně svědky verbálních pŮtek našich politických představitelů,

kdy jeden výrok od kořene vyvrací druhý a o nějaké pravdě nemůže být ani řeči. A zažíváme to samozřejmě i v našem každodenním životě. Kolikrát jsme si v životě řekli: ano, pravda konečně zvítězila? Ani Husova pravda ještě nezvítězila, alespoň ne u všech. V očích katolické církve je Hus stále problematickou osobou. Jan Pavel II sice prohlásil, že lituje jeho odsouzení a upálení, a uznal ho jako reformátora církve, ale z arcikacířství žádný následný koncil Husa neočistil a některé jeho „bludy“ jsou dodnes pro katolickou církev nepřijatelné. Hus sám však nakonec přeci jen zvítězil. Lutherova reformace, která proběhla o 100 let později, mu dala teologicky zcela za pravdu a trojice Viklef, Hus a Luther tak stála u zrodu protestantské církve. Hus také ukázal budoucím generacím, že pravda, jakkoli subjektivní, je hodnotou, za kterou lze položit život. Není v dějinách mnoho lidí, kteří byli pro pravdu ochotni přinést nejvyšší oběť. Hus mezi ně patří a jistě byl příkladem i pro dalšího mučedníka – Jana Palacha. Tento příklad má nedožrnou hodnotu a jistě bude v našich dějinách věčný.

K samotnému dotváření hudby pro tento film jste se obrátil na našeho biskupa Dušana Hejbala, který Vám pomáhal s výběrem a tvorbou textů do muziky. A zatímco my ho známe převážně jako duchovního pastýře, Vy jste měl možnost ho poznat jako textaře. Jak byste popsal Vaši spolupráci?

Spolupráce s panem biskupem byla skvělá. Je to velmi milý a ochotný člověk, který má otevřený vztah k hudbě, i k moderní hudbě, skvěle ovládá latinu a je schopen v krátké

době a bez problémů písňe latinsky otextovat. Několikrát jsme se sešli a společně jeho texty přímo do partitury doplňovali. Pan biskup přitom předzpíval a já psal. Zúčastnil se potom i natáčení a k mému překvapení se přátelsky pozdravil i se starým známým Matějem Ruppertem, který jeho texty také zpíval.

Ve filmu Jan Hus si dokonce zahrajete epizodní roli – kněze. Jak jste se v této roli cítil?

I v tom mi pan biskup pomohl. Učil mne sakrální pohyby a chůzi před oltářem. To zase nebylo tak jednoduché, protože to mají kněží zažitá a lidé to velmi dobře znají. Takže mne zbavoval prkenných, nepřírozených pohybů. ☺

Vám ale není křesťanský způsob života nijak vzdálený. Váš otec je evangelický farář. Zůstaly u Vás někde v hloubce zaryty nějaké křesťanské praktiky? Třeba prožívání Vánoc nebo Velikonoc? Nebo máte nějaký oblíbený citát z Bible?

Jsem farářské dítě a zůstalo toho ve mně skutečně mnoho. Oblíbených citátů z bible mám mnoho a křesťanské Vánoce či Velikonoce jsou pro mne samozřejmostí. Mám ale problém o tom mluvit. Možná právě proto, že jsem v dětství a mládí jiný život nepoznal a že to všechno i za mě můj otec mnohokrát řekl. Nejsem sice klasickým praktikujícím křesťanem, ale troufnu si říci, že celý můj život a zejména otázku svědomí koreluji s křesťanskými hodnotami.

A neodpustím si poslední otázku: Slyšel jste někdy před setkáním s naším biskupem

o Starokatolické církvi v ČR? Jak na Vás působíme?

Samozřejmě slyšel mnohokrát od otce a dalších. Nejsem teolog, a tak se pustím do úvahy, kterou klidně zkritizujte. Snad nebudu úplně vedle, když si zafantaziju, že právě starokatolická církev by vyhovovala Husovu pojetí „čistě“ a nedogmatické církve. On přeci rozporoval papežovu neomylnost, principiálně nebyl proti přijímání podobojí, prosazoval bohoslužby v národním jazyce a boural mnohá církevní dogmata. Hádám, že by se nakonec od tehdejší dogmaty sešněrované římskokatolické církve odklonil směrem ke katolické církvi, ale autokefální. Nemám povědomí o tom, zda starokatolická církev při svém vzniku brala v úvahu Husovo učení, ale myslím, že jemu samotnému by její zásady vyhovovaly.

Pane Kocábe, velice děkuji za rozhovor a přeji i nadále dostatek inspirace k dalším hudebním opusům.

☒ *Monika Mádllová*

Dějiny českého starokatolictví

(seriál pro Communio)

Část 5. – František Iška a jeho cesta ke starokatolictví

Po roce 1870 vznikla na našem území německojazyčná starokatolická církev. Částečně i kvůli národnostnímu napětí se mezi českými věřícími neujala. Českojazyčné starokatolictví tak vzniká až o třicet let později a jeho zakladatelem je kněz František Iška. O něm pojednává tento díl našeho seriálu.

František Iška se narodil 3. prosince 1863 v Ločenicích u Velešína na Českobudějovicku v rodině stavitele Tomáše Išky a jeho ženy Kateřiny. Pro těžkou nemoc nemohl Iška v dětství téměř dva roky chodit, musel přerušit školní docházku a o jeho vzdělání se staral místní kaplan. Navzdory tomuto handicapu složil úspěšně přijímací zkoušky na české a velmi národně zaměřené gymnázium v Českých Budějovicích, kde pak osm let studoval. Tři roky z tohoto studia strávil v biskupském chlapeckém semináři a na tamní poměry vzpomínal s velmi rozporupnými pocity. Zejména na chování představených semináře vzpomíná Iška ve svých pamětech velmi negativně. Jeden z nejdramatičtějších momentů z oběda v semináři popisuje takto: „Když jsem položil vidličku, nakázal mi prefekt semináře, abych jedl dál. Řekl jsem, že už mám dost, a když se mne ptal, proč jsem si tedy tolik nabral, prozradil jeden z přísedících »kamarádů«, že prý nechci, aby na mne ušetřili, když mi včera vzali oběd. Prefekt beze slova odešel z jídelny. Za chvíli se vrátil s revolverem v ruce a obořil se

na mne: »Teď žer! A nesežereš-li ty nudle do jedné, na místě tě zastřelím.« Vlasy mi hrůzou vstávaly, na čele studený pot, ruce se mi trásly, ale – jedl jsem. To je ukázka výchovy v takových ústavech.“ Na přání matky se po maturitě namísto svých vysněných práv odebral studovat do kněžského semináře.

Cesta ke kněžství

První dva ročníky absolvoval Iška na semináři v Českých Budějovicích, který byl i díky národně cítícímu biskupu Janu Valeriánu Jirsíkovi výrazně pročecky orientovaný. Jirsík byl také odpůrcem dogmatu o papežské neomylnosti a ve své diecézi ho odmítal oficiálně vyhlásit. Národní povědomí, které v Českých Budějovicích získal, se mu pak v dalších letech několikrát stalo příčinou konfliktu s vlivnými německy mluvícími církevními kruhy. Na doporučení svého gymnaziálního spolužáka požádal po čase Iška o přestup do bolzanismem ovlivněného litoměřického semináře. Zde se ovšem dostal do konfliktu s německy mluvícím představeným, o němž ve svém životopise uvádí, že byl „zuřivým Němcem“. Ten usiloval o Iškovo vyloučení ze semináře, které bylo odvráceno jen díky přímému zásahu biskupa. Dne 16. května 1886 pak byl František Iška (s dispenzem pro svůj nízký věk – 22 let) vysvěcen na kněze.

Český štvácký kněžour?

Svou primici sloužil Iška 17. května 1886 v Praze na Hradčanech na hrobě sv. Jana

František Iška se svou manželkou

Nepomuckého a po krátkém pobytu ve své rodné vsi byl ustanoven kaplanem v Novosedlické u Teplíc. Zde došlo k prvním národnostním konfliktům, kdy bylo Iškovi vyčítáno, že na svatbách a pohřbech českých rodin používá navzdory německému charakteru farnosti češtinu. Podle vlastního vyjádření byl v německých teplických listech opakovaně napadán a označován za „největšího českého štváčského kněžoura“. Zajímavé je, že z tohoto období pochází první Iškova zmínka o starokatolickém faráři Nittlovi, jehož právní spor s římskokatolickým páterem Opitzem byl zřejmě v celém kraji obšírně diskutován. Iška ve svých pamětech uvádí: „Vzpomínám následujícího výstupu při obědě v jezuitském konventu: Bylo to po odsouzení Pátera Opitze, bojovného římského kohouta, ku značné pokutě pro urážku starokatolického faráře Nittla, jemuž vyčetl jakési styky s dámou, jež týž měl před 20 lety jako římsko-kat. kněz. Jeden z Jezuitů

navrhl sbírku na hrazení té pokuty. Když přišli vybíratí ku mne, odepřel jsem příspěvek, hlasitě dokládaje: »Pater Opitz udělal nám celým soudem jen ostudu. Ukázalo se, že Nittl, který snad byl darebákem, pokud náležel k naší církvi, je řádným člověkem po 20 let, co vystoupil. To není pro nás příliš lichotivé.« Patres byli ztuhlí, ale biskup přerušil hrobové mlčení poznámkou: »Nedá se upřít, že v tom, co P. Iška povídá, je něco pravdy.« – a zavedl hovor na jiné pole.“

Křesťanský socialista

Z důvodu konfliktů s německým tiskem žádal Iška konzistoř o přesazení na jiné, pokud možno české, místo. Přesazen byl po dvou letech do německé osady Bořislav v témže okrese. Zde trpěl poměrně značnou materiální nouzí a byl nucen vzít si od konsistoře půjčku, která pak na něm byla po vystoupení z církve vymáhána. Po krátkém čase byl opět přesazen, nicméně opět do německé osady Karbitz, stále v teplickém kraji. Zde se připojil k hnutí křesťanského socialismu, které se v českých zemích šířilo již od 40. let 19. století. V 80. a 90. letech 19. století zaznamenalo toto hnutí nový vzestup a usilovalo o transformaci společnosti v duchu ideálů katolicismu. Začal také tajně psát pro Národní listy, kde vzbudily pozornost zejména jeho úvodníky pod titulem „Čech v uzavřeném území“. Po čase se Iška konečně dočkal vytouženého přeložení do (alespoň z větší části českého) Českého Dubu, kde působil jako první městský kaplan. Zde se s podporou místního děkana Šorejse národně angažoval, přednášel v České besedě, stal se členem Sokola a zasazoval se za české školství. Pro tuto činnost byl ovšem setrvale pranýřován německými libereckými listy.

Liběšice byly Iškovou poslední římskokatolickou štací

Výstup z římskokatolické církve

Do Iškova českodubského působení však nečekaně zasáhl dopis z biskupství, dle něhož měl být Iška okamžitě přeložen do Liběšic u Žatce, je mu přikázán okamžitý odjezd z Českého Dubu a zapovězeno jakékoli kázání na rozloučenou a vůbec národní činnost. Iška za podpory děkana Šorejse, místních politických představitelů a obyvatelstva odmítl uposlechnout, na jeho podporu byly pořádány demonstrace a zaslány protestní dopisy a žádosti na biskupství do Litoměřic. Když ani po šesti týdnech konsistoř neustoupila, podvolil se Iška a přesunul se do Liběšic u Žatce. V německých žateckých listech byla však proti Iškovi zahájena kampaň a několik německých liběšických farníků pohrozilo, že stane-li se jejich farářem český kněz, vystoupí z katolické církve. Na Iškovu podporu byla zorganizována petice, která sebrala 1500 podpisů. Biskup Schöble jej povolal na slyšení a žádal po něm, aby se liběšické

fary dobrovolně vzdal. To Iška odmítl s tím, že v den, kdy na liběšickou faru dorazí jeho německý nástupce, sám vystoupí z římskokatolické církve. To se také stalo a Iška, poté co předal novému faráři administrativu, oznámil na hejtmanství své vystoupení z římskokatolické církve a odjel do Vídně.

Konzistoř se mstí

Brzy po svém odjezdu z Liběšic se Iška oženil podle starokatolického ritu s bohatou vdovou Emí Traegnerovou a na vídeňské universitě začal studovat právo. Do starokatolické církve vstoupil 19. 9. 1894 ve Vídni. Z římskokatolické strany musel čelit, kromě osobní exkomunikace biskupem Schöblem, několika vážným právním útokům, kdy litoměřická biskupská konsistoř žádala c. k. zemský soud ve Vídni, aby prohlásil Iškovo manželství za neplatné pro překážku svěcení a jeho i jeho ženu uvěznil. Zároveň byl Iška udán na c. k. ministerstvu války jako nezpůsobilý nadále

V Bernu Iška studoval právo a teologii

zastávat důstojnickou hodnost vojenského kaplana II. třídy a ministerstvo bylo vyzváno, aby povolalo Išku do tříleté vojenské služby. Za cenu mnohaletých soudních sporů Iška těmto útokům odolal, jakkoli jeho manželství bylo několikrát rakouskými soudy prohlášeno za neplatné. Hrozbu vojenské služby z Išky sejmul správce starokatolického biskupství Miloš Čech, který úřadům doložil, že v případě mobilizace by Iška mohl sloužit jako starokatolický vojenský kaplan.

Plány pro Čechy

Již v prvních letech svého vídeňského pobytu začal František Iška přemýšlet o vytvoření jazykově české starokatolické církve, která by navazovala na tradici české reformace. Postupně se důkladněji seznamoval s životem starokatolické církve, navázal živé styky s rodinami farářů Čecha a Wolfa, a když se dozvěděl o tom, že se dokonce význační ruští představitelé zabývají myšlenkou vzniku

starokatolictví u slovanských národů, vypravil se do švýcarského Bernu, aby zjistil více informací. Zde byl Iška velmi pozitivně přijat a švýcarský starokatolický biskup Eduard Herzog ho vybidl, aby bezodkladně přesídlil do Bernu, dokončil své právnické studium zde a zároveň se vzdělal na bernské starokatolické teologické fakultě ve starokatolické teologii. Těto výzvy uposlechl a roku 1896 odjel do Bernu. Zde mu bylo přiznáno studijní stipendium a zároveň byl vládou státu Bern potvrzen na pozici pomocného farního kněze při kostele sv. Petra a Pavla v Bernu a později byl zvolen za vikáře obce Thun. Na právnické fakultě bernské university byl Iška promován doktorem práv a zároveň se dovzdělával na starokatolické teologické fakultě. V té době se již intenzivně zabíral plánováním založení českojazyčného starokatolictví. Cesta k němu ale nebyla jednoduchá. O tom zase příště.

☒ *Petr Jan Vinš, farnost Praha*

Zprávy

Návštěva biskupa Dušana v Jičíně

V neděli 19. dubna proběhla pravidelná biskupská vizitace v diaspoře Jičín. Kromě místních se účastnilo i několik členů spřátelené jablonecké farnosti.

Slavnostní bohoslužba v Desné

V neděli 17. května se k slavnosti Nanebevstoupení Páně sešli v desenském kostele, který nese stejné jméno, místní farníci v čele s biskupem Dušanem. Eucharistická slavnost byla o to krásnější, že během ní přijal svátost křtu maličký Antonín Jan a tak byl začleněn mezi děti Boží do velké církevní rodiny. Další příjemnou skutečností byla nemalá účast na slavnostní bohoslužbě. Mohli jsme se tak o to více radovat z probouzejícího se společenství v Desné v Jizerských horách.

2x sváteční slovo: biskupa Dušana a Pavla Cepka

V neděli 24. května 2015 jsme mohli na programu ČT2 sledovat Sváteční slovo šumperského faráře Pavla Cepka. O necelý měsíc později, v neděli 14. června, na téma Jan Hus promluvil ve stejném pořadu náš biskup Dušan Hejbal. Pokud Vám pořady utekly, máte

možnost se na povídání Pavla Cepka i úvahu biskupa Dušana podívat na internetu, neboť je dostupný v archivu České televize.

Rozhlasová bohoslužba z tábora

V neděli 31. května 2015 vysílal Český rozhlas na stanici Vltava přímý přenos z eucharistické slavnosti z táborského kostela

sv. Filipa a Jakuba. Bohoslužbu celebroidl farář Alois Sassmann. Bohoslužbu si lze vyslechnout i v archivu Českého rozhlasu na www.rozhlas.cz.

V Praze se pořádaly dny víry

Již tradiční akce Noc kostelů, která se konala poslední květnový pátek, a do které se zapojilo i mnoho našich farností, byla zároveň začátkem významného ekumenického projektu, který se uskutečnil v Praze. Mezi 30. květnem a 6. červnem se za koordinace pražského arcibiskupství konaly „Dny víry“. Jednalo se o více než tři stovky akcí na téměř 80 místech. Kromě duchovních programů byly organizovány koncerty, sport i akce pro rodiny.

Pout' z Krakovce do Kostnice

Již pátým rokem se po cestě sv. Jana Husa vydává organizovaná skupina poutníků z hradu Krakovce do Kostnice. Někteří v historických kostýmech, někteří v civilu. Někdo se přidá jen na kus cesty nebo na pár dnů. Poutníci plánují ujít celý úsek až do Kostnice, což je více než 600 km. Poutníky doprovází středověký povoz s koňmi, kam lze složit své věci a jít nalahko. Z Krakovce se poutníci vydají v sobotu 4. července a příchod do Kostnice je naplánován na poslední den v červenci.

Akce má i mezinárodní rozměr. Původně vznikla jako nenáboženská iniciativa historických spolků měst s husitskou minulostí a tradicí Českého Brodu a Bernau u Berlína, kam až se dostala husitská vojska. Pouti se však účastní i věřící a duchovní různých církví. Více informací o této akci naleznete na stránkách www.husovapout.cz.

Pro usmání

Autobusem do Tel Avivu jede pan Löbl a čte arabské noviny. Vidí ho pan Kaplan a pohoršuje se: „Löbl, co to vidím, proč čtou arabské noviny? Nestyděj se? Proč nečtou naše? Třebas Haarec, nebo The Jerusalem Post?“

Pan Löbl se ohradí: „Jsem snad mešuge? Proč bych četl židovské noviny? Pořád je tam jenom o tom, jak máme hloupé a zkorumpované politiky, jak se u nás krade, jaký máme deficit státního rozpočtu, jak se bude zdražovat a že hrozí krize, nezaměstnanost a neúroda. V arabských novinách čtu, jak my Židi ovládneme celý svět, všechny banky, amerického prezidenta, ostatní prezidenty a krále, všechny zbrojní programy a průmysl, světový obchod a těžbu zlata a ropy, jak máme pod palcem Pentagon i Bílý dům, jak se každý den koupeme v šampaňském a souložíme s mladice. Tak se nedivěj, že si každý ráno čtu radši ty arabské noviny.“

**Slavnostní
bohoslužba
v ěsné**

